

ved Horvátország jövedelmi forrásainak Magyarország javára való elszámolása által, és módjukban lesz a pénzügyi kérdések méltányos és igazságos megoldásának keresztülvitele. A miniszterelnök igazolta, hogy a horvát testvérnemzet törvényes jogait tiszteletben tartja. Benne megvan a jóakarát a méltányos és igazságos álláspont keresztülvitelére. Nem szenved tehát kétséget, hogy pénzügyi téren is respektálni fogja igaz jogunkat. Az objektív tárgyalás alkalmával majd elvállik, vajon szenved-e Horvátország évenként sok milliónyi kárt a pénzügyi egyezmény révén, vagy pedig a szédületes összegekről szóló állítólagos kár csak üres jelszó, amely igen alkalmas a tájékoztatlanok megtévesztésére és izgatására. Melegen óhajtjuk, hogy sikerüljön a koalíciónak vélt igazunkat beszédes számokkal bebizonyítani.

A koalíció szerb pártjának vezérszónoka a közelmúltban történtek ellenére Pribicevics Szvetozár volt, aki újból hangoztatta, hogy a koalíció nem vállalja a felelősséget a kormány cselekedeteiért, mivel nem kormányzó, hanem csak kormányt támogató párt, ezt pedig az ország jól felfogott érdekében teszi. Ismételten hangoztatta, hogy Horvátország érdekében állana, ha az ellenzék is a kiegyezési törvény alapján állana, mivel így nagyobb hasznot lehetne biztosítani Horvátország számára. Kijelentette, hogy a koalíciós önálló szerb párt is óhajtja a délszláv tartományok — Horvátország, Bosznia, Hercegovina és Dalmácia — egyesítését, hogy a fajrokonok együttesen és közösen kormányozhassák sorsukat. De ezt a célt — és ebben rejlik a különbség az önálló szerb párt és a Starcevics-párt között — a pozitív törvények alapján véli elérhetni, amely inkább és könnyebben vezet sikerre, mint a Starcevics-párt által folyvást hangoztatott történelmi jog. Alig hisszük, hogy Pribicevics a koalíció valamennyi szerb képviselőjének nézetét és meggyőződését tolmácsolta volna. Végül ünnepiesen kiemelte, hogy kiválna a koalícióból, ha ezzel a lépésével pártjának vagy az országnak szolgálatot tenne, de úgy véli, hogy kiválása csak az ellenzéknek okozna örömet, amit nem hajlandó megtenni.

Állítását alaposan megcáfolta a múlt pénteken Eszék városában a koalíciós képviselő meghívására tartott bizalmas választói gyűlés, amelynek folyamán Krausz Rikárd Iván dr. képviselő egyik főkortese azzal a kéréssel fordult az egyhangúlag megválasztott képviselőhöz, hogy a koalíció a béke, valamint a párt érintetlen híre érdekében tessék eljeleni ki köréből az oly sűrűn, nem dicserőleg említett Pribicevics testvéreket. A *Srbobran* főszerkesztője jól van értesülve az Eszék alvárosi választók nem elszigetelten álló óhaja felől, de nem reagál rá. Mély igazságot hirdet az ösmert francia közmondás: „Mindenkinek megvan a saját — jellegzetes — ízlése”.

4

1914 júl. 19

A „Népszava” tudósítása a horvátországi munkásszervezetek és -funkcionáriusok elleni hatósági üldözésről¹

Zágráb, július 18.

Nyolc hónap óta ismét alkotmányos állapotok uralkodnak Horvátországban. Legalábbis így mondogatják ezt mindig a hivatalos és félhivatalos kommunikációkban. Természetesen aki a Zágrábban legutóbb, különösen a sarajevói merénylet óta lefolyt eseményeket figyelemmel kíséri, annak a Tisza-Skerlecz-féle uralom alkotmányosságában erősen kételkednie kell.

A horvát polgári sajtó a sarajevói merénylet megítélésében tartózkodóan viselkedik, hogy az irányadó tényezők előtt ne kompromittálja magát, és a régen áhított kormányképességet ne veszélyeztesse.

Egyedül a szociáldemokrata párt sajtója, a *Slobodna Rijecs* volt az, amely elítélte ugyan a merényletet, de annak okait visszavezette Bosznia-Hercegovina erőszakos kormányzására. A *Slobodna Rijecs* a trialista frankistáknak a békés zágrábi polgárok ellen hatósági támogatással intézett pogromját is a legerősebben elítélte.

Ez volt az oka a zágrábi szociáldemokrata párt heves üldözésének. A látszólagos oka, mert egészen más, mélyebb valódi oka van ennek. A *Slobodna Rijecs* már hosszabb idő óta kemény harcot folytat Skerlecz báró erőszakos, feudális kormányzata ellen. Ezenfölül a szocialista lap az utóbbi időben igen súlyos vádakot emelt a horvát bán és a zágrábi hadtestparancsnok bizalmas

¹ A közlemény címe és lelőhelye: *Szocialistaüldözés Zágrábban*. — *Népszava* 1914. júl. 19; 169. sz. 3. l.

barátja, Mraovich zágrábi rendőrfőnök ellen. A *Slobodna Rijecs* leplezte le, hogy Mraovich rendőrfőnök annyira el van adósodva, hogy ellene már majdnem elrendelték a csődöt. De több más piszkos dolgát is napvilágra hozta a zágrábi rendőrfőnöknek, és föltárta kémszolgálati tevékenységét is. Mraovich rendőrfőnök nem tudott másképp védekezni, mint hogy elkezdte üldözni a szociáldemokrata újságírókat. Először a *Slobodna Rijecs*-et napról-napra elkoboztatta. Így a július 15-iki számból is teljes két oldalt. A Frank-párti tüntetések idején letartóztatták a *Slobodna Rijecs* szerkesztőjét, Demetrovics Györgyöt és munkatársát, Bornemissza Vladimirt. A letartóztatás éjjel történt. Demetrovicsot pénzbüntetésre ítélték, Bornemisszát pedig a rendőrség zárkájában egy nyilván civil ruhába öltözött rendőr megverte. S a rendőrség ezután kijelenti, hogy nem tudja, ki verte meg Bornemisszát.

Alig két nappal ezek után mindkét újságíró ismét letartóztatták. Bornemissza Cuvaj királyi biztossága idején Amerikába vándorolt ki, és csak három hónappal ezelőtt tért vissza Zágrádba. Azzal az ürüggyel, hogy Jukics merényletébe² bele volt avatva, ismét letartóztatták Bornemisszát, és átkísérték a törvényszékhez, amely megindította ellene a vizsgálatot. Egyik barátjánál levelet találtak, amelyben Bornemissza állítólag azt írja, hogy menekülnie kell Horvátországból, mert Jukics merényletügyébe bele van keverve. Találtak egy másik levelet is, amelyben Demetrovics és Bugseg, a szociáldemokrata párt vezetői Bornemisszát a zürichi szocialista pártszervezetnek ajánlják, minthogy ő politikai okokból elhagyta Horvátországot. Ebből a rendőrség bűnpártolás vádját kovácsolta, és átadta a törvényszéknek Demetrovicsot is. (Bugseget nem!) A törvényszék Demetrovics ellen is elrendelte a vizsgálatot, de szabadlábra helyezte. Alig szabadult ki Demetrovics, a rendőrség megidézte, és tíz évre kitiltotta Zágrábból, mint közveszélyes személyt.

Most azután a polgári politikai körök is észhez kaptak. Ha ma egy szociáldemokrata újságíró, akinek Zágrábban családja és háza van, így minden teketória nélkül kiutasíthatnak, csak azért, mert a rendőrségnek kellemetlen, akkor az holnap éppen úgy megtörténhetik mással is. A koalíció főlapja, a „Srbobran” is, amely különben Skerlecz bánt buzgóan támogatja, tegnapi vezércikkében erősen megtámadta a zágrábi rendőrséget ezért az erőszakosságáért. És erélyesen fölszólitotta a kormányt, hogy ebben az ügyben teremtsen rendet. A horvát újságíró-egyesület is, amelynek, sajnos, igen kevés tekintélye van, tegnapi ülésében éles hangú határozattal foglalt állást Demetrovics mellett. Kérdés azonban, hogy ezek a határozatok és nyilatkozatok érnek-e valamit, mert a királyi biztosságot Horvátországban csak formailag szüntették meg. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a horvát szociáldemokrata párt nem folytatja tovább is teljes erővel a harcot a muszka-rendszer szerint működő Skerlecz-féle rendőrség ellen.

5

1914 júl. 22

A magyar munkássajtó zágrábi tudósításai a horvátországi általános sztrájk lehetőségéről¹

Zágráb, július 20.

Azok az üldözések, amelyeket utóbbi időben Horvátországban a kormány a szociáldemokraták ellen elkövet, és amelyekről a minap már írtunk, a horvát munkásság soraiban érthető fölháborodást keltettek. Így egy zágrábi gyárban a munkások hétfőn abban hagyták a munkát, mert az a hír terjedt el, hogy a kormány a szociáldemokrata pártvezér, Demetrovics kiutasítását helybenhagyta. Közben a hír valótlannak bizonyult, és ismét hozzáfogtak a munkához.

A munkásszakszervezetek képviselői vasárnap értekezletet hívtak össze, hogy a munkásságnak az utóbbi eseményekkel szemben való állásfoglalásáról tanácskozzanak. Több mint 100 szakszervezeti küldött egyhangúlag azt a határozatot hozta, hogy ha a rendőrség túlkapásait a kormány azonnal meg nem fékezi, a legerősebb fegyverekkel harcra kell szállani. Különösen nagy keserűséget okozott az, hogy a rendőrség a hétfőre bejelentett gyűlést, amelyen a párt állást akart foglalni a hatóságok legutóbbi erőszakosságaival szemben, minden jogos ok nélkül megtiltotta. Semmiféle zavargástól nem lehetett félni, mert hiszen a szocialista gyűlések mindeddig a legnagyobb rendben és nyugalomban folytak le.

² L. 243. l., 2. sz. jegyzet.

¹ A közlemény címe és leldőhelye: *Horvátország általános sztrájk előtt.* — Népszava 1914. júl. 22; 171. sz. 3. l.